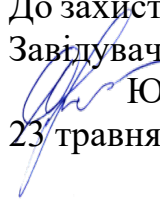

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ**

До захисту допустити:
Завідувач кафедри
 Юлія САБАДАШ
23 травня 2025 р.

**«КІНОМИСТЕЦТВО В УКРАЇНІ (ДРУГА ПОЛОВИНА XX СТ. –
ПЕРША ПОЛОВИНА XXI СТ.)»**

Кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми
«Культурологія»
Шарун Катерини Сергіївни

Науковий керівник:
Хороненко О. О.,
Доцент кафедри культурології,
Кандидат історичних наук

Рецензент:
Холодинська С.М.,
доцент, доктор культурології
ДВНЗ
«Приазовський державний технічний університет»

Кваліфікаційна робота захищена з оцінкою 98 А (відмінно)
Секретар ЕК Хороненко О.О.
«05» червня 2025 р.

Київ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. РОЗВИТОК КІНОМИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ.....	6
1.1. Стан українського кінематографа після Другої світової війни.....	6
1.2. Творчість ключових режисерів радянського періоду (О. Довженко, Ю. Іллєнко та інші).....	7
1.3. Ідеологічний контроль та цензура в радянському кіномистецтві.....	12
Висновки до розділу 1.....	13
РОЗДІЛ 2. ТРАНСФОРМАЦІЇ КІНОМИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ В ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ (1991–2010).....	15
2.1. Кризовий стан кіноіндустрії у 1990-х роках.....	15
2.2. Пошук національної ідентичності в українському кіно.....	16
2.3. Короткометражне кіно.....	16
Висновки до розділу 2.....	18
РОЗДІЛ 3. НОВІТНІЙ ЕТАП РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО КІНО (2010–2020-ТІ РОКИ).....	20
3.1. Здобутки українського кіно на міжнародній арені.....	20
3.3. Теми війни у фільмах останнього десятиліття.....	23
3.4. Молоде покоління режисерів і нові творчі підходи.....	25
Висновки до розділу 3.....	31
ВИСНОВОК.....	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	35
ДОДАТКИ.....	40

ВСТУП

Актуальність дослідження. Вітчизняне кіно завжди була важливою і невід’ємною частиною культури країн. Кінофільми – це не просто розвага, це джерело інформації, культурної освіченості, ознайомлення з історією та традиціями. Для українського кіно визначним став період з другої половини XX століття до першої половини XXI століття. Кіномистецтво проходить тернистий шлях трансформації та вдосконалення.

У другій половині XX століття українському кінематографу нічого не залишалося окрім як існувати в межах радянської тоталітарної системи і цензури. Не дивлячись на контроль, митці, такі як Олександр Довженко, Юрій Іллєнко знаходили способи творити якісне, цікаве та естетичне.

Після проголошення Україною про незалежність у 1991 році вітчизняне кіно опинилося в нових умовах. З одного боку свобода від радянської системи, з іншого – недостатнє фінансування, застаріле обладнання та слабка підтримка держави. Дев’яності – це не тільки час занепаду, а і час пошуку нових жанрів, ідей та тем. З’являються нові режисери, які мають велике бажання творити та розвивати український кінематограф.

Хочеться відзначити, що останні п’ятнадцять років українське кіно переживає справжній ренесанс. Посилюється підтримка від держави, українці все частіше цікавляться вітчизняним кіно, а українські актори та режисери стають все більш впізнаваними за межами країни. Українські кінострічки номінують на міжнародних фестивалях, отримують нагороди. Все частіше у фільмах відображають історію, тему війни та національну ідентичність. У кінопростір приходить нове покоління режисерів, з новими поглядами та ідеями.

Ми дійшли висновку, що актуальність моєї теми полягає у необхідності розуміння шляху, який пройшло вітчизняне кіно, щоб отримати визнання та вийти на такий рівень. Аналіз теми дозволяє нам зрозуміти, наскільки важлива

культурна ідентичність, які виклики стояли перед українськими режисерами та що впливало на становлення кіномистецтва в Україні.

Мета дослідження полягає в аналізі впливу різних факторів на діяльність режисерів, особливостей розвитку кіномистецтва в Україні в період з другої половини XX століття до першої половини XXI століття. Також важливо проаналізувати, як трансформувалося кіно в цей період і що митці хотіли відобразити через мову кіно.

Для досягнення цієї мети перед нами були поставлені наступні завдання:

- дослідити стан українського кінематографа після Другої світової війни;
- проаналізувати творчість ключових режисерів радянського періоду;
- визначити в чому полягали ідеологічний контроль та цензура в радянському кіномистецтві;
- дослідити кризовий стан кіноіндустрії у 1990-х роках;
- проаналізувати, яким був пошук національної ідентичності в українському кіно;
- дослідити короткометражне кіно;
- виявити здобутки українського кіно на міжнародній арені;
- дослідити теми війни у фільмах останнього десятиліття;
- молоде покоління режисерів і нові творчі підходи.

Об’єкт дослідження – це українське кіномистецтво, як явище, що розвивалося під впливом історичних та політичних процесів у другій половині XX – першій половині XXI століття.

Предмет дослідження – жанрові, тематичні особливості українських фільмів, способи творчого самовираження режисерів, а також вплив соціальних змін на кінематограф у зазначений період.

Методологія дослідження. Основним методом в дослідженні теми став історико-порівняльний метод. Це спосіб дослідження, що дає змогу шляхом порівняння знайти схожі і відмінні риси між історичними явищами.

Ми спиралися на цей метод, щоб простежити етапи розвитку українського кіномистецтва та виявити, що стало рушійною силою для зміни тематики та стилістики фільмів.

Історико-порівняльний метод, дозволив мені проаналізувати два світи: часи радянської цензури та період незалежності України. Саме завдяки цьому методу мені вдалося дійти до більш глибоких висновків щодо ролі кіномистецтва в культурному житті України.

Практичне значення результатів дослідження цієї роботи полягає в тому, що результати можна використати у навчальному процесі або, наприклад, культурно-просвітницькій діяльності. Дослідження кіномистецтва допомагає краще зрозуміти динаміку формування української культури у кінофільмах другої половини XX століття – першої половини XXI століття.

Також матеріали, зібрані в моїй кваліфікаційній роботі, можуть бути використані для лекцій, семінарів або інших наукових робіт. Вони стануть у нагоді історикам, культурологам та мистецтвознавцям.

Щоб наше дослідження було більш точним та відповідало дійсності, я провела серію невеликих інтерв'ю з молодими українськими режисерами, які вже встигли створити кінокартини. Їхні слова дають нам можливість зрозуміти сучасний світ кіно.

Новизна дослідження полягає в тому, що ми розглядаємо кіномистецтво як явище, що змінюється разом із суспільством в умовах воєнного стану.

Також хочемо зазначити, що ми приділили окрему увагу сучасним режисерам та контексту, в якому ми всі зараз перебуваємо – це вплив війни, зміна «трендів» та пошук нового.

РОЗДІЛ 1. РОЗВИТОК КІНОМИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

1.1. Стан українського кінематографа після Другої світової війни.

Новий період розвитку українського кіно розпочався у середині 1950-х років. Різко збільшився обсяг кіновиробництва, з'явилися нові імена у кінорежисурі.

Українське кіномистецтво перейшло на новий етап у середині 1950х років. Обсяг кіновиробництва почав зростати і режисура почала поповнюватися новими іменами [1].

Потім настали важкі часи – Друга світова війна, політичні репресії і культурне життя було поставлене на паузу. Кіно повернулося, коли при Київській студії науково-популярних фільмів заснували відділ мультиплікації, який пізніше перейменували на «Укранімафільм», очільником якого став Іполит Захарчук. Постійне виробництво мультфільмів почалося з «Пригоди перця», Володимира Дахна та «Вяснянки» Ніни Василенко.

Більшість мультфільмів, що випускалися були озвучені українською мовою, але був і російський дубляж [2].

Перемога у Великій Вітчизняній війні стала відправною точкою в зростанні радянського кінематографу. Післявоєнному кіно були притаманні щирість та ідейність, які проникали в серця глядачів. З того часу кіностудії створювали фільми про радянське життя, які швидко отримали народну любов.

У 1947 році від Київської кіностудії на екрани вийшов фільм «Подвиг розвідника» (Додаток 1), а в наступному році – «Третій удар». Вони були різні за жанром, змістом і режисерськими прийомами, але обидва стали популярними серед глядачів [3].

1.2. Творчість ключових режисерів радянського періоду (О. Довженко, Ю. Іллєнко та інші). Радянські часи для українського кіно були непрості. Митцям доводилося розвиватися в тісних умовах радянської системи. Тиск, заборони, цензура та покарання суттєво впливали на тематику фільмів. Олександр Довженко, Юрій Іллєнко, Сергій Параджанов, Леонід Осика, Борис Івченко та інші – це митці, які змогли створити шедеври українського кіно і назавжди закарбували свої імена в історії України. Вони були новаторами. Кожен з них зберігав українську культуру та традиції в своїх фільмах.

Олександр Довженко. Олександр Петрович Довженко став заручником доби цензури. Тільки у своєму щоденнику він міг бути собою, але за кожен з цих сторінок Олександра Петровича могли стратити або відправити до таборів ГУЛАГу. Найбільше в його щоденнику було про кривду, яку роками завдавали українському народу.

З початком Другої світової війни, Довженко був евакуйований в Уфу, згодом в Ашгабат. А на початку 1942 року Олександр Петрович він отримав добро на відправку на Південно-Західний фронт. Те, що він там побачив, надихнуло його на написання «Україна в огні» (1943 рік) (Додаток 2) . В цій кіноповісті митець викриває правду про бюрократію і недбальство у воєнний час зі сторони радянської влади і як це призвело до загибелі тисяч людей [4].

За наказом Сталіна «Україну в огні» заборонили, а в'їзд в Україну для Довженка закрили. З 1943 по 1951 роки Олександр Петрович переживав чи не найтяжчі часи: його забороняли, виключали і все це з повним розумінням того, що в Україну йому повертатися заборонено. В цей же час творчість митця не згасала і він продовжував працювати.

У 1949 році Олександр Петрович створює «ідеологічно правильний» фільм «Мічурін» (Додаток 3), за який отримує Сталінську премію II ступеня, що реабілітує його після «України в огні».

В цей час режисер створює документальний фільм про Вірменію «Країна рідна», де дикторський голос належав самому Довженку. Також він

почав роботу над романом «Золоті ворота», писав п'єси, сценарії і кіноповість «Зачарована Десна» (Додаток 4). Паралельно з цим він працював викладачем у всесоюзному Державному інституті кінематографії, а також допомагав драматургам-початківцям, працюючи у сценарній студії [5].

Супутниця Олександра Довженка, Юлія Солнцева (за паспортом Юлія Осокова) постійно доносила на нього в компетентні органи. Звітувала навіть те, що уві сні режисер говорить українською. В 1933 році був підписаний ордер на арешт Олександра Петровича, але є думка, що саме зв'язок Юлії з НКВС врятував Довженка від розстрілу. Жінка просила допомоги російського письменника Олександра Фадєєва, щоб Сталін прийняв Олександра Петровича. Під час цієї зустрічі Сталін доручив режисеру знімати фільм «Аероград» на Далекому Сході. У 1933 році був написаний сценарій до фільму, в якому головні герої мусили протистояти японським диверсантам та їхнім агентам – кулакам. Через декілька років на екранах з'явився фільм «Щорс», над яким Довженко працював впродовж чотирьох років. Сталін прийняв обидва фільми без зауважень.

В 1951 році хворий на серце Олександр Петрович їде у Каховку, щоб побачити будівництво греблі. Його настільки захопила сила людського духу, що митець вирішив відтворити побачене у майбутній кінокартині «Поема про море» (Додаток 5).

У 1956 році в номері журналу «Дніпро» опублікували «Зачарована Десна» і в цьому ж році Довженко закінчив свою «Пему про море». Восени Олександр Петрович почав зйомки однойменного фільму, але довести це до кінця не встиг. Він помер 25 листопада 1956 року.

Режисера поховали у Москві на Новодівичому цвинтарі, а траурну церемонію провели у будинку літераторів. Делегація з України на похорон привезла жито, рідну землю «по якій твої ноги ходили...» та яблука.

В наступному році вийшла друком збірка повістей «Зачарована Десна». З цього моменту почалася його письменницька слава. У 1958 році в Брюсселі 117 кінознавців і кінокритиків обрали 12 найкращих фільмів усіх часів і

народів. До цієї дванадцятки увійшла «Земля» (Додаток 6) Олександра Петровича Довженка.

Олександр Довженко пережив надзвичайно важкі часи: він був свідком громадянської та Другої світової війни і вважав своїм обов'язком висвітлити подвиг українського народу та його героїзм [4].

Юрій Іллєнко. Як режисер Юрій Герасимович Іллєнко дебютував у 1965 році, коли він зрежисував стрічку «Криниця для спраглих» (Додаток 7) по сценарію Івана Драча. Фільм показував глядачам вимирання українського села. Але одразу після виходу кінострічку заборонили. «Недосвідченість режисера Юрія Іллєнка призвела до того, що у фільмі «Криниця для спраглих» було допущено ідейні збочення, внаслідок чого фільм не було випущено на екран, а витрати в сумі 268 тисяч крб. списано на збитки», - такий вердикт був винесений після заборони. Тільки через 22 роки стрічка з'явилась на екранах.

Те саме сталося і з наступним фільмом «Вечір на Івана Купала» 1968 року. За наказом голови Комітету з кінематографії при Раді міністрів СРСР Олексія Романова стрічка була знята з показів. Юрія Іллєнка запрошували у Венецію, щоб взяти участь у конкурсній програмі кінофестивалю, але Олексій Романов стверджував, що такого фільму не існує.

Третій фільм Юрія Герасимовича спіткала та сама доля. «Білий птах з чорною ознакою» (Додаток 8) 1970 року теж був заборонений. На цей раз його обізвали найбільш шкідливим фільмом, що колись вироблявся в Україні. Особливо шкідливим його вважали для молоді. Такий вердикт фільм отримав через те, що в головній ролі був військовий УПА. Але «Білого птаха» змогли побачити закордоном – Париж, Нью-Йорк, Токіо та інші. Після цієї заборони режисер покинув Україну і прямував до Югославії, де зняв фільм «Жівію заінат» («Живу всупереч всьому»). Стрічку знову не допустили до показів в Україні. На кінофестивалі в Пулі її відзначили нагородою.

Згодом Юрій Герасимович повертається в Україну і знімає фільм «Мрії і жити» 1974 року. Виробництво кінострічки зупиняли 42 рази, через що у режисера стався інфаркт. На XXV з'їзді партії Володимир Щербицький

перший секретар ЦК КПУ гордо заявив, що з так званим поетичним кіно в Україні покінчено. Майже всі проєкти Іллєнка спіткала одна й та сама доля – вони були заборонені на стадії сценарію. Тільки 7 із 42 стали фільмами [6].

Сергій Параджанов. Сергій Йосипович Параджанов, справжнє ім'я Саркіс Параджанян – режисер і критик радянської системи та ідеології.

Легендарною кінострічкою Параджанова стала «Тіні забутих предків» (Додаток 9). Прем'єра відбувалася 1965 року в кінотеатрі «Україна», де були присутні Іван Дзюба, Василь Стус та В'ячеслав Чорновіл. Вони закликали зал встати зі своїх місць на знак протесту проти арештів української інтелігенції, які відбулися трохи раніше цієї прем'єри.

Параджанова вмовляли виступити із засудженням цього протесту, але режисер відмовився, пояснивши це тим, що він не має претензій до учасників і згоден з ними.

Реакція від влади були миттєвою. Івана Дзюбу звільнили з роботи у видавництві, виключили з Київського педінституту, В'ячеслава Чорновола звільнили з газети «Молода гвардія», а Василя Стуса відрахували з Інституту літератури АН УРСР. Параджанов теж зазнав утисків – його переслідували, не випускали на світові прем'єри, через те, що він неодноразово висловлювався про намір поїхати за кордон. 1965 року чоловік заявив одному зі своїх товаришів про намір поїхати в Париж з квитком в один кінець. В прокаті фільм «Тіні забутих предків» був значно скорочений за той, що планувався перед прем'єрою.

Сергій Параджанов був активним антирадянським протестувальником. Були зафіксовані випадки випадів на комуністів і радянської влади. Вважали, що він негативно впливає на виховання молодих творчих працівників, бо багато разів під час розмов допускав засудження державної ідеології, виказував бажання залишитися закордоном в разі виїзду. Він листувався з іноземцями капіталістичних країн, зустрічався особисто. Перевірка КДБ встановила, що під час листувань Параджанов розказував про радянське мистецтво, спотворював політку партії та відповідних органів.

У 1967 році Сергій Йосипович зустрічався з німцями з ФРГ. Там він вихваляв фашизм, просив купити речі закордоном. У 1969 просив французьку громадянку, яка приїхала до Москви на навчання, взяти шлюб, щоб він міг виїхати в Париж.

1973 року, коли Параджанов приїхав до хворого на тиф сина, його заарештували і помістили в Лук'янівську в'язницю. Його звинувачували у розбещенні чоловіків та організації притуку розпусти. По справі розбещення чоловіків знайшовся навіть потерпілий, котрий заявив, що режисер його зґвалтував.

Звинувачувальні статті змінювалися. Спершу висунули звинувачення у валютних операціях, потім – пограбування церков, так як Параджанов збирав ікони. Наступна версія була – хабарництво. І врешті решт висунули версію про гомосексуалізм.

До КДБ викликали друзів режисера і вимагали засвідчити, що Параджанов їх зґвалтував. Досягти мети КДБ не вдалося. В результаті Сергія Йосиповича посадили на 5 років в колонію суворого режиму. В обвинувачуваному акті йшлося про український буржуазний націоналізм, хоча стаття була зовсім іншою. В таборі він вів переписки, писав новели.

Суд над Параджановим викликав суттєвий резонанс. Була організована кампанія за його визволення. Більшістю з них були режисери та актори з-за кордону. Влада довго ігнорувала звернення, які вимагали свободи Сергія Йосиповича. Вважають, що головну роль у звільненні митця зіграла Лілія Брік, яка завдяки сімейним зв'язкам вийшла на французьку комуністичну партію, яка в СРСР була авторитетною.

У 1977 році голова партії Луї Арагон приїжджає в Москву та просить Брежнєва звільнити режисера. Після цього Параджанова випустили, але заборонили жити в Україні, Москві, Петербурзі та Єревані. Він поїхав у рідне Тбілісі.

Жив на кошти з продажів антикваріату; писав сценарії, пропонував зніти проєкти – відповіді не було.

1978 року Параджанов знову потрапив в поле зору КДБ через критики радянської влади. Слідство, щоб вони закрили розслідування, почало вимагати хабар і при спробі передачі коштів режисера було заарештовано. До органів влади знову почали писати з вимогами звільнити Сергія Параджанова.

1987 року справи пішли вгору: спочатку виставка робіт, потім власний музей в Єревані, робота над сценарієм до «Аший-Кериб», приз за кращий інноваційний фільм на Роттердамському кінофестивалі

1989 року Сергію Параджанову пропонують роботу на кіностудії «Вірменфільм». Там він встиг попрацювати тільки 1 зйомочний день автобіографічного кіно «Сповідь». На жаль, це був останній день зйомок в житті режисера. Його госпіталізували до лікарні із діагнозом – рак легень.

Наприкінці 1989 року режисер зміг відвідати кінофестиваль в Лісабоні.

У 1990 році режисеру присвоїли звання народного артиста УРСР, а потім і ВРСР.

20 липня 1990 року Сергій Йосипович помер у лікарні [7].

1.3. Ідеологічний контроль та цензура в радянському кіномистецтві.

Після завершення Другої світової війни цензура стала запорукою тоталітарного режиму. Почалося редагування, обмеження та фільтрування інформації, яку показували народу.

Всіх, хто мав опозиційні погляди або просто інакомислячих вважали зрадниками, відправляли до таборів або ув'язнювали. Через це діячам культури доводилося приховувати свої справжні думки, щоб не потрапити до лап КДБ. У кіно створювали схожі образи, проводили паралелі, але ніколи не висвітлювали проблему відкрито. Уважні глядачі завжди розуміли про що йде мова.

Радянська влада не терпіла сумнівів в її діях. Всі засудження, підтримка революцій, критика соціалізму одразу присікались. Також цензура забороняла показ будь-чого з натяком на еротику, ЛГБТ - «відхилення» від норми каралися. До 90х років контроль Радянського Союзу був суворим [8].

В Радянському Союзі для кіномитців були поставлені чіткі вимоги: формувати нову історичну спільність та нову радянську людину, захищати комунізм та наполягти на правомірності радянської влади.

В ті часи існував єдиний стиль для діячів кіно – соціалістичний реалізм. Його основою були пропаганда ідей партії. Головний герой в творах соціалістичного реалізму була «людина-трудівник», щаслива людина, яка щиро захоплюється комунізмом. Для закріплення такого образу, як єдиноправильно використовували контраст – «буржуазне кіно», де головний герой людина-драма, яка відчуває себе зайвою в світі насильства та бізнесу, але їй доводиться пристосовуватися до таких ворожих умов.

1963 року розпочинає свою діяльність спілка кінематографістів України. ЦК КПРС негативно ставився до такого згуртування митців. Одна з головних проблем для українського кіно – це підготовка кадрів. Тому в Київському державному інституті театрального мистецтва імені І.К. Карпенка-Карого відкривається кінофакультет: 8 людей на відділення режисури, 12 – на акторське. Цей факультет приймав студентів з інших країн союзу, а українців відправляли вчитися до Московської кіношколи. До розпаду Радянського Союзу на цьому факультеті не готували сценаристів, бо Й. Сталін вважав, що головним винуватцем у провалі фільму є саме сценарист [9].

Висновки до розділу 1.

У період після Другої світової війни розпочався новий етап у вітчизняному кіновиробництві. Союз ще оговтувалась після масштабних втрат, а нова культурна політика вже формувалася. Сюжети фільмів все ще залишалися під контролем влади. Вона намагалася керувати свідомістю глядачів задля формування ідеального громадянина. В цей же час з'являються нові обличчя в кіноіндустрії, теми та жанри. Створюється студія «Укранімафільм», яка стала базою для українського анімаційного кіно.

Зростає кількість фільмів на тему війни. Влада використовувалася це як метод пропаганди, а режисери почали вбачати в цьому людську трагедію.

Радянський союз і його контроль ставав неабиякою перепорою на шляху у митців, але саме ці складнощі загартували і в історії українського кінематографу з'являлися імена видатних режисерів. Наприклад, Олександр Довженко не дивлячись на постійні переслідування створював фільми, які отримували міжнародні нагороди і зараз є класикою у кіноіндустрії.

Юрія Іллєнка, одного з головних представників українського поетичного кіно, постійно забороняли. Його фільми не допускали до показів, зривали зйомки або зупиняли розробку стрічки на етапі сценарію. Не дивлячись на всі ці рамки, кіно Юрія Іллєнка здобули міжнародне визнання.

Не зміг уникнути гонінь, репресій та ув'язнень і Сергій Параджанов. Режисер зміг змінити класичне уявлення про кіно і теж не залишився непоміченим на міжнародних кінофестивалях.

Цензура була центром політики радянського союзу. Для українських кінорежисерів це означало одне – обмеження творчої свободи. Контроль влади впливав на вибір тематики фільму, сценарію і навіть готової до показу стрічки.

Якщо кінокартина або режисер не підходили під політику партії, то фільм заборонявся, а митця могли звільнити або ув'язнити. Стрічки, в яких відкрито критикували владу або пропагували національні мотиви, особливо жорстко переслідувались.

Новий стиль «соціалістичний реалізм» нав'язував суспільству образ правильної радянської людини – завжди в хорошому настрої будівника комунізму. Будь-які відхилення від ідеальної картинки присікалися або каралися.

В умовах тотального контролю та зневаги зародилося справжнє українське кіно з глибокими символами, сенсами та образами, які не завжди були зрозумілі радянській владі. Жодні заборони не знищили творчий потенціал, не зламали свідомість українських кіномитців і вони змогли зберегти національну спадщину.

РОЗДІЛ 2. ТРАНСФОРМАЦІЇ КІНОМИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ В ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ (1991–2010)

2.1. Кризовий стан кіноіндустрії у 1990-х роках

Здобуття Україною Незалежності стало подією, яка вплинула на світогляд людей і радикально його змінила. Вона пробудила в українцях національну пам'ять і посилила прагнення громадян краще зрозуміти, хто вони є.

Кінематографісти орієнтувалися в основному на наше далеке і близьке минуле, а фільмам, які режисери випустили за радянської доби, надавали кардинально інше забарвлення. 1990-ті роки для кіно були складними і нестабільними [10].

Починаючи з 90-х років, кількість фільмів потрохи зменшується і в 2000-х за рік могли випустити тільки 4 фільми. Оскільки кінопрокат вже майже зник, на кіностудіях знімають лише ігрове або неігрове кіно, що так ніколи і не вийдуть на екрани. Русифікація часів Радянського Союзу ще залишається, тому більше половини всіх фільмів створюються російською мовою.

Через брак коштів українській індустрії кіно доводиться шукати спонсорів. Завдяки такій сторонній допомозі починають з'являтися комедії, драми, пригодницькі та еротичні фільми. Тільки наприкінці 90-х років держава починає серйозно займатися кінематографом. 13 січня 1998 року Верховною радою України затверджується Закон «Про кінематографію». Це стає так званим переламним моментом в творчій історії України, адже кіно починає своє поступове відновлення.

Водночас через брак кіно власного виробництва, в Україні трапляються випадки успішних серед глядачів російсько-українських стрічок російською мовою. Кардинальні зміни очікують український кінематограф лише після Революції гідності [11].

2.2. Пошук національної ідентичності в українському кіно

Все почалося з доби Перебудови і політики «Гласності», коли цензура пом'якшилася і знялися заборони з табуйованих тем. Звичний формат кіно змінюється.

В кінематографі зникли політична, сексуальна цензура та історична. У українських митців з'явилася мотивація звертатися до вітчизняної історії та культури, яка раніше була під забороною. Всі зверталися в своє дорядянське минуле для пошуків самовизначення.

Кіностудія О. Довженка завжди зберігала українську ідентичність, хоча і була створена за радянських часів. Саме Олександр Довженко започаткував славнозвісний кіностиль «поетичне кіно». Таку назву фільму «Земля» дав польський кінокритик Януш Газда. Така поетичність не вкладалася в поняття «соціалістичного реалізму», тому в часи відлиги українські режисери змогли повернутись до поетичності в кіно. Завдяки «Гласності» Юрій Іллєнко знову повертається до теми вибору союзників під час воєнних дій.

Також з'являється комедійне кіно. Головна тема – висміювання «хохла», велика кількість «шароварщини» та недолугий гумор через нестачу складових хорошого кіно. Варто зазначити, що гротескний образ «хохла» був і до Перебудови, бо тільки таку форму українськості допускав КПРС. Ця традиція лише укріпилась. Фольклорні мотиви, козацька тематика відносилися більше до комедійного способу відображення національної ідентичності

Після розпаду СРСР і набуття Україною Незалежності пошук національної ідентичності і реставрація замовчуваних раніше фактів продовжується. Все частіше в кіно згадуються українські націоналісти: Роман Шухевич, Степан Бандера та інші.

Пошук національної ідентичності в українському кіно відбувається досі [12].

2.3. Короткометражне кіно.

Короткометражне кіно завжди посідало визначне місце в світовому кінематографі. Через його творчу та технічну доступність, більшість

режисерів-початківців починала саме з короткометражок. Такі типи фільмів завжди були творчим майданчиком, де можна було експериментувати зі стилями та напрямками кіно.

Українське короткометражне кіно має свої особливості, які відрізняли нас серед інших країн світу. Деякий час основна увага режисерів була прикута до теми підлітків та молоді загалом. Повсякденне життя українців, його звичаї та традиції не раз ставали головною темою короткометражного кіно. У фільмах розкривали фольклор, використовували незвичні операторські прийоми та монтаж.

Це кіно демонструє поєднання впливів сходу і заходу, якій є невід'ємною складовою української культури. Багато фільмів занурюють глядачів у політичні та соціальні проблеми держави, включаючи вплив війни та радянських гонінь. В такому кіно показують не тільки боротьбу і труднощі, а й незламність українського народу. Короткометражне кіно стрімко розвивається. Теми стають все більш різноманітними.

Значущою для вітчизняного кіно є збірка короткометражного кіно «Українська хвиля», де представлена жанрова широта українського таланту. І в наш час короткометражне кіно має великі перспективи. Наприклад, в Києві проходить антифестиваль короткометражних фільмів «Своїми словами». Популярні теми про гангстерів, мафію, загалом 90-ті роки.

Це може здатися незвичним, але сьогодні короткометражне кіно є досить популярним типом кіно. Інтерес до нього та кількість стрічок зростають. Це можна пояснити змінами в сучасному суспільстві. Ми звикли споживати швидкий, короткий і зрозумілий контент через великі потоки щоденної інформації. Тому фільми до 1 години користуються більшою популярністю, аніж повноцінне кіно. Щоб автори могли показати свої творіння назагал, з'являються різні фестивалі, що присвячені короткометражці.

З 2014 року почала зростати кількість кінопродукції. Українська культура в кіно перестає бути однобокою і дає нам новий погляд на історію та суспільство. Все частіше вітчизняне кіно звертається до часів 90х.

Наразі в короткому метрі часто можна зустріти такі теми:

- війна та конфлікти: митці звертаються до сюжетів воєнних дій і психологічного тиску;
- біженці та збереження ідентичності: фільми заглиблюються в тему міграції та важкості зберігати свою культурну ідентичність, знаходячись довгий час в чужому суспільстві.

Можна зробити висновок, що в сучасному світі українському короткометражному кіно не просто. Але так саме воно і має безліч можливостей стати потужним засобом вираження професіоналів, любителів та пересічних громадян. [13]

Висновки до розділу 2.

Незалежність України відрила перед кіномистецтвом і митцями новий етап, що супроводжувався труднощами, викликами і унікальними можливостями, яких не було раніше. 90ті стали часом кризи і для сфери кіно, коли держава майже повністю покинула цю галузь культури, через що кіновиробництво значно зменшилося. В Радянському Союзі стабільно випускали кілька десятків фільмів на рік, а в часи вільної України кількість зменшилася до менше десятка. Кіностудії, на яких раніше кипіла творчість, стояли пустими або були зайняті парою незначних проєктів. Таке ігнорування від влади змусило режисерів шукати собі «донорів» для фінансування кінопроєктів.

Попри свободу рішень, багаторічний радянський вплив все ще відчувався. Російськомовні стрічки, співпраця з російськими режисерами ще довго були базою українського кіно. Власне українське кіно все ще потребує не тільки фінансових вливань, а й ідентичності – мова, сюжети, герої. Ближче до 2000х з ухваленням Закону «Про кінематографію» почалися зрушення. Вже після 2000х почався період, який сміло можна називати розквітом українського кінематографу.

Переосмислення національної ідентичності - це доволі довгий і кропіткий процес. В українців він почався в часи Перебудови, коли митці

сміло почали згадувати в своїх стрічках УПА, націоналістів, Голодомор. Все частіше звучать імена, які довго замовчувалися. Українці стали все більше рефлексувати над своїм минулим, над тим, хто вони є.

На цьому етапі можна помітити, як режисери повертаються до поетичного кіно, започаткованого ще О. Довженком. Основні складові – це символи, фольклор та історія. Паралельно з'являється комедійна течія. Не дуже вдалий формат через «шароварщину», радянські стереотипи про українців і відверто дурний і несмішний гумор.

З часом на екранах з'являється короткометражне кіно. Завдяки своїй доступності та простоті створення, користується неабиякою популярністю. Молоді, досвідчені режисери – всі пробують себе в цьому. Фільми не мають обмежень (окрім часу), так як є абсолютно не комерційними продуктами. Всі теми піднімаються без вагань. Короткий метр не менш популярний і в 2020х роках. В кіно піднімаються теми війни, біженства, організовуються фестивалі присвячені короткометражним стрічкам.

В заключення про цей розділ можу сказати, що тут продемонстрований найбільш нестабільний період українського кіно, починаючи Відлигою і закінчуючи українськими біженцями, від тотального контролю до повного самовираження та самоідентифікації. Радянські сліди поступово сходять і кіно стає більш самобутнім, своїм. Цей шлях точно був довгий і непростий, але саме в цей час відбувалися найважливіші зміни українського суспільства. Кіно більше не роблять для того, щоб воно сподобалося партії. Основний фокус тепер на глядачів.

РОЗДІЛ 3. НОВІТНИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО КІНО (2010–2020-ТІ РОКИ)

3.2. Здобутки українського кіно доби Незалежності на міжнародній арені.

Після 1991 року українське кіно розпочало новий етап розвитку. Попри труднощі, вітчизняні режисери змогли створити справжні перлини, як українського кінематографу, так і світового.

Після 2010 року українське кіно все частіше стало з'являтися на міжнародних кінофестивалях в Каннах, Берліні та Венеції. Також брали участь у програмах Sundance, TIFF, Karlovy Vary та інших. Українські режисери заявили про себе оригінальним стилем та чесною думкою про теми, які вони піднімали в кіно. Після початку військової агресії Росії кіно стало засобом, через який можна донести до світу про трагедію українського народу та його силу духу.

Аналізуючи кількість нашої участі у фестивалях кіно, можна зробити висновок, що вітчизняне кіномистецтво не тільки росте, а і стає цікавим закордоном. Цього всього б не сталося без наполегливості і майстерності українських митців, які зуміли підняти важливі теми і подати їх так, щоб зацікавити глядача.

Українське кіно стає все більш різноманітним та конкурентоспроможним. Визначити найкращих – складне завдання. За весь час існування України митці кіно зняли та екранізували безліч стрічок, які вартують уваги і отримали міжнародне визнання. Попри це, я спробую виділити фільми, які, на мою думку, заслуговують додаткової уваги. Не всі стрічки з цього переліку є шедеврами кіномистецтва, проте вино несуть в собі важливий історичний та культурний контекст.

«Поводир» (2014) (Додаток 10)

Фільм режисера Олеся Саніна здобув міжнародне визнання й представляв Україну у номінації «Найкращий фільм іноземною мовою» на кінопремії Оскар у 2015 році. Стрічка несе гасло «Заплющ очі – дивись

серцем». Також цей фільм має супровід тифлокоментатора – людини, яка описує все, що відбувається на екрані для людей з порушенням зору.

Фільм знятий на основі реальних подій. В ньому іде розповідь про УРСР 1930х років. Головний герой – сліпий кобзар. Події відбуваються в Харкові, куди приїжджає американський інженер зі своїм сином, щоб будувати тракторний завод. Він отримує таємні записи про звірства радянського уряду, через які на інженера нападають та вбивають. Сина рятує сліпий бандурист, який подорожує в товарних вагонах. Хлопець стає його поводитирем і розуміє наскільки важким може бути життя пересічного українця.

«Додому» (2019) (Додаток 11)

Фільм розповідає глядачам про історію сім'ї кримського татарина. У війні на Донбасі гине його син, який до цього мешкав в Києві. Батько їде в столицю, щоб забрати тіло сина і поховати на рідній землі за мусульманськими традиціями. З батьком їде другий син, але він ще не знає, що батько буде змушувати його залишитися в Криму.

Фільм став одним із найтитолованіших в історії українського кіно. Прем'єра відбулася на 72му міжнародному кінофестивалі в Каннах. Стрічка була визнана найкращим іноземним фільмом на Міжнародному Босфорському кінофестивалі в Стамбулі. Також стрічка потратила у лонглісти премії «Золотий глобус» в категорії «Фільм іноземною мовою» та кінопремії «Оскар» в категорії «Міжнародний повнометражний фільм».

«Носоріг» (2021) (Додаток 12)

У фільмі показані реальні події України 90х. «Носоріг» - прізвисько головного героя, він потрапляє до кримінального світу, де починається його кривавий шлях, де його чекає зовсім неочікуваний фінал.

Зйомки мали відбуватися в Криму, але анексія, арешт режисера відстрочили знімальний процес. Продовжити роботу над фільмом команда змогла тільки через 5 років. Головну роль зіграв спортсмен, футбольний фанат та воїн АТО. Зйомки почали в Кривому Розі. Частина фільму, яку планували зняти в Німеччині, зробили у Львові, через пандемію.

Драма отримала головну нагороду на кінофестивалі в Стокгольмі, а актор переміг у номінації «Найкращий актор».

«Клондайк» (2022) (Додаток 13)

Фільм розповідає про сімейну пару, яка мешкає на Донбасі. 17 липня 2014 року над Донецчиною росіяни збили пасажирський літак, внаслідок чого гине майже 300 людей. Падіння літака відбувається неподалік від подружжя.

Прем'єра фільму відбувалася на головному американському кінофестивалі «Sundance Film Festival», де фільм переміг в номінації «Найкраща режисура». Також фільм отримав нагороди в США, Косово та Грузії.

«Памфір» (2022) (Додаток 14)

Події фільму розгортаються в мальовничому селі на Буковині. До прикордонного села з-за кордону повертається чоловік і стикається з проблемами його сім'ї, які з'явилися за його відсутності.

Стрічка дебютувала на Канському кінофестивалі, британське видання «The Guardian» включила фільм в перелік найкращого кіно 2023 року. Також вона отримала нагороду «The Palić Tower» за найкращу режисуру та відзнаку від «FIPRESCI» на кінофестивалі Palić European Film Festival у Сербії.

«Люксембург, Люксембург» (2023) (Додаток 15)

В сюжет фільму покладена історія про близнюків з міста Лубни. Вони шукають батька і пошукова операція доводить їх до Люксембурга. В Україні фільм став переможцем конкурсного відбору Держкіно і на його створення виділено 20 мільйонів гривень. Головні ролі зіграли брати-близнюки з гурту «Курган & Agregat». Прем'єра фільму відбулася на Венеціанському кінофестивалі, а зараз стрічка доступна і на Netflix.

“20 днів у Маріуполі” (2023) (Додаток 16)

Журналіст та оператор Associated Press, фотограф, продюсер впродовж 20 днів фільмували пекло Маріуполя. Знаходячись в оточеному місті, надсилали файли з фіксацією злочинів росіян.

Документальна стрічка стала найкасовішим українським фільмом. Фільм номінували на премію «Оскар» 2024 року в категорії «Найкращий міжнародний повнометражний фільм», в якій пізніше він і переміг. [14]

3.3. Теми війни у фільмах останнього десятиліття.

В часу Революції гідності в українському кінематографі почало домінувати документальне кіно. З листопада 2013 року режисери та оператори почали фіксувати протести, щоб зберегти інформацію для наступних поколінь. В цей час в кінопросторі виникає неофіційне об'єднання режисерів та операторів «Babylon13», які створили короткометражні документальні стрічки про учасників Революції та моменти з протестів. Згодом у 2014 році всі короткометражні фільми об'єднали в один документальний фільм «Зима, що нас змінила» (Додаток 17).

Влітку 2014 року починається новий етап українського документального кіно. Через ворожий конфлікт між Україною та Росією зростає зацікавленість війною на Донбасі. Кінематографісти фільмують життя людей на окупованих територіях, війну. Особливу увагу приділяють жінкам на війні та їхній адаптації до мирного життя після часу проведеного на фронті. Існує низка фільмів, наприклад, «Невидимий Батальйон» (Додаток 18) Світлани Ліщинської, Аліни Горлової, Ірини Цілик та «Очевидних ознак немає» Аліни Горлової. Революція гідності, війна на Донбасі здійняли нову хвилю у кінематографічному житті України.

Під час війни на Донбасі документалістка Аліса Коваленко знімала нові матеріали на передовій і потрапила в полон до росіян. Свій досвід вона перенесла у фільм «Аліса в країні війни» (Додаток 19), за який отримала нагороди на міжнародних кінофестивалях, а фільм отримав найвищі відзнаки в Парижі, Агадірі та Мехіко як «Найкращий документальний фільм». [15]

На початку війни та зони АТО документаліст Леонід Кантер знімає фільм «Війна за свій рахунок» (Додаток 20). Сюжет фільму полягає у розповіді про недостатнє забезпечення бійців Нацгвардії. Режисер добре розуміє, про

що говорить, адже сам на той час служив у лавах Національної гвардії та особисто стикався з усіма труднощами, які зобразив у стрічці. Потім Леонід Кантер знімає фільм «Добровольці Божої чоти» (Додаток 21) 2015 року про Добровольчий корпус за захисників Донецького аеропорту. Оборону фіксували 2 тижні, у фіналі звучить фраза, яку всі згадують і досі «Люди витримали – не витримав бетон».

З початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну в сфері документального кіно починають виокремлюватися різні напрями. Наприклад, співзасновниця Babylon'13 Юлія Гонтарук показує як військові повертаються до мирного життя після служби, реабілітацію бійців «Азову» та наслідки посттравматичного розладу в циклі документальних фільмів «Фортеця Маріуполь» (Додаток 22).

Війну зображують в різних формах. Це може бути особистий досвід окремої людини або досвід цілого міста. Також режисери намагаються з попередніми війнами, наприклад АТО або інша російська агресія.

На жаль, державного фінансування не вистачає, проте українське документальне кіно все частіше стає учасником міжнародних кінофестивалів.

Найвищу нагороду отримав фільм «20 днів у Маріуполі» Мстислава Чернова в номінації «Кращий документальний фільм». В стрічці показані кадри оточеного міста в лютому – березні 2024 року. Це був перший «Оскар» в історії України.

Завдяки такій творчості іноземці можуть бачити реальну картину війни без прикрас. Таким чином залучати їх до протидії російській агресії та геноциду.

Під час світової прем'єри фільму «Мирні люди» (Додаток 23) режисерка Оксана Карпович отримала критику від іноземної аудиторії. У фільмі звучать перехоплені розмови окупантів зі своїми родинами. Іноземці вважали, що всі записи це підробка і вона спеціально драматизує. Попри критику і недовіру фільм вплинув на аудиторію і на Росії змогли подивитися по іншому.

Сучасне українське документальне кіно здатне говорити про минуле, сьогодення і досліджувати майбутнє. Робота режисера-документаліста це важко, але надважливо. Наразі в кінопросторі актуальна тема повномасштабного вторгнення і ризикуючи власним життям та здоров'ям документалісти їдуть на лінію зіткнення або на тільки-тільки деокуповану територію, щоб показати реальність такою, якою вона є. [16]

3.4. Молоде покоління режисерів і нові творчі підходи

В сучасному кінопросторі дедалі частіше з'являються нові обличчя. Молоде покоління режисерів все гучніше заявляє про себе новими формами подачі матеріалу і гучними стрічками. Нове покоління — це про експериментальну подачу та неймовірну актуальність сюжетів. Я хочу розглянути десять кіномитців сучасного покоління, які вже встигли відзначитися своїми роботами.

Анастасія Солоневич

Анастасія закінчила Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, спеціальність «Режисура кіно і телебачення» у 2021 році. А вже у 2023 році виступила як співрежисерка короткометражного фільму «Як це було» (Додаток 24), який презентували на Канському фестивалі.

Фільм розповідає про Леру, яка вперше після початку повномасштабного вторгнення повертається в Україну з Німеччини. Протягом дня вона починає розуміти проблеми життя в Україні через війну.

Зараз Анастасія працює над своїм вже повнометражним фільмом «30 днів літа», який отримав приз глядацьких симпатій на Berlinale Co-Production Market 2025.

"30 днів літа" розповідає про українську біженку Анна, яка вимушено поїхала в Берлін. Вона неочікувано зустрічається зі своєю сестрою у військовому таборі, де працює перекладачкою, яка проходить навчання, щоб поїхати на фронт. Сестри не спілкувались з моменту міграції Анни.

Роман Хімей та Ярема Малащук

Творчий шлях митців триває з 2016 року. В своїх роботах вони фіксуються на структурі постімперської влади і її впливі на нове покоління українців.

У 2021 році вони разом створили стрічку «Зарваниця» (Додаток 25), яку показували на декількох фестивалях. Сюжет полягає в тому, що група паломників-християн долає сотні кілометрів з Івано-Франківщини до Тернопільщини.

В 2024 році на МКФ Black Nights дуєт отримав головні нагороди за короткометражний фільм «Додаткові сцени» та премію Кіноколо від українських кінокритиків.

Дуєт бере участь не тільки у кінофестивалях, а і в художніх конкурсах. Вони мають головну премію молодих українських художників МУХі, отриману в 2019 році, нагороду PinchukArtCentre 2020 року і головну премію митців VISIO 2021 року у Флоренції. Брала участь у Future Generation Art Prize 2021, Baltic Triennial 14, Гетеборзькій бієнале та Київській бієнале. Також були учасниками групових виставок у Haus der Kunst, Castello di Rivoli та Albertinum. А нещодавно вони провели персональну виставку закордоном.

Їх фільми та інсталяції зараз є частиною музею в Гельсінкі, Антверпені, Ліхтенштейні та інших.

Анастасія Груба

Анастасія є членом об'єднання незалежних кінематографістів «Сучасне Українське Кіно «СУК», Film Independent, а також мистецької організації США.

Дебютувала вона з короткометражним фільмом «Ополонка», який став одним із переможців конкурсу від Держкіно. Також його відібрали на European Short Pitch 2020 року.

В 2024 році вийшов її другий короткометражний фільм «Уроки водіння» (Додаток 26). Презентація відбулася на міжнародному кінофестивалі RÖFF Shorts в Естонії.

У фільмі йдеться про батька і доньку та їх внутрішню трансформацію в перші місяці повномасштабного вторгнення.

Зараз режисерка працює над повнометражним фільмом «Сезон жіночих самогубств». В історії йдеться про дорослого хлопця, який тікає від матері і живе в трейлері. Поряд із його трейлером починають топитися жінки, так як хлопець живе біля Дніпра. Кожна з них допомагає хлопцю подорослішати, а він підтримує їх в складних обставинах.

Юра Катинський

Юрій вивчився на режисера телебачення в Київському національному університеті культури і мистецтв ім. Карпенка-Карого. В 2016 році він отримав диплом Національної академії мистецтв України за стрічку «Запаморочення» (Додаток 27). Вона була представлена на міжнародному кінофестивалі «Молодість».

В наступному році виходить новий фільм «Післямак», який отримав нагороди та був представлений в Таллінні.

Юрій режисує не тільки кіно, а і кліпи. Проєкт Voiceover став серією чорно-білих мініфільмів, де знялися такі українські артисти як Onuka, Dakha Brakha, Alina Pash, Kazka та Dakh Daughters.

Анастасія Фалілеєва.

Анастасія — режисерка анімації. Її відомі роботи це «Тигр блукає поруч» (Додаток 28) та мультсеріал «Пес Патрон». Анімація в її житті з 16 років. Вона навчалася в Київському національному університеті театру, кіно і телебачення ім. Карпенка-Карого, спеціальність "Режисер анімаційного фільму". Її куратор Олег Педан помер у 2020 році і Анастасія присвятила йому документальний фільм «Пап'є-маше». Режисерка творить картина у стилі стопмоушен та мальована анімація. Її роботи присвячені темам дорослішання, аб'юзу та насильства.

У 2024 році Анастасія представила короткометражний фільм «Я померла в Ірпені» (Додаток 29). Фільм спричинив резонанс на міжнародних та

українських кінофестивалях. Стрічка отримала низку високих нагород в Україні. Закордоном отримала нагороду на найбільшому у світі фестивалі короткометражного кіно у категорії «Найкраща міжнародна анімація».

За словами режисерки, успіх анімаційного кіно це рідкість. Вона стала третьою, хто отримав такий розголос та нагороди.

Кирило Земляний.

Кирило закінчив Інститут журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка. В роки студентства він зняв свою першу короткометражку «Німий» (Додаток 30). В 2019 році стрічка отримала нагороду від ГО «Сучасне Українське Кіно» на фестивалі «Кіноогляд Сучасного Українського Кіна». Фільм посів друге місце у номінації «Найкращий студентський фільм» на міжнародному фестивалі аматорського кіно в Україні.

У 2021 році Кирило створив свій дипломний проєкт — короткий метр «Архітектон». Наступного року фільм показали в Івано-Франківську на міжнародному фестивалі «4:3»

Кирило і досі продовжує займатися зйомками. В 2024 році він почав створювати короткометражний фільм «Бездоріжжя». У фільмі йдеться про сина, який не повертається додому і батьки їдуть шукати його.

Єлизавета Шерстньова

Студентка Київського національного університету культури і мистецтв ім. Карпенка-Карого. У 2021 році завдяки співпраці з «Кіноберег» зняла документальний фільм «Дитинство».

У 2023 році Єлизавета зняла стрічку про дизайнера Михайла Коптєва «З любов'ю, Коптєв». Презентація експериментального кіно відбулася на кінофестивалі Sunny Bunny.

Тарас Співак

Тарас отримав вищу освіту у Києво-Могилянській академії, де також організовував кіноклуб.

З 2021 року працює не тільки як режисер, а і монтажер. Спеціалізується на монтажі неігрового кіно. Був режисером монтажу «Я не хотіла робити фільм про війну» 2022 року та «Чорнобиль 22» 2023 року.

У 2024 році він представив свій короткометражний документальний фільм «Під знаком якоря» (Додаток 31). В стрічці йшлося про Київське військово-морське політичне училище. Фільм показали на міжнародному кінофестивалі короткометражних фільмів, а також він отримав головний приз в конкурсі «DOCU/Коротко» кінофестивалю DocudaysUA.

Валерія Сочивець

Валерія більше відома в медіапросторі як продюсерка фільмів. Є засновницею організації «СУК». Серед її робіт можна відмітити «Ля Палісіада» (Додаток 32), «Дім за склом» (Додаток 33) та інші.

Останнім часом вона плідно працює на повнометражним фільмом «Завіса». Це буде історія про кохання, пристрасть та роздратованість. В фільмі нам показують скрипальку, яка знаходиться в нездорових стосунках. Вона хоче почати нове вільне життя без нього, але хлопець не відпускає. Стрічка вже виграла приз у розмірі 5000 євро [17] .

Після аналізу творчості молодого покоління українських режисерів виникла потреба звернутися безпосередньо до першоджерела — митців кіно. Це дає можливість дізнатися точно правильну інформацію, без додаткових думок. Я провела декілька так званих інтерв'ю з деякими режисерами з десятки. Я склала перелік питань, які були поставлені кожному учаснику мого дослідження. У мене була можливість порівняти відповіді, визначити ключові ідеї, знайти спільні проблеми.

Опитувані дають різну оцінку впливу здобутої освіти на їх творчу діяльність. Один із режисерів має дві вищі освіти — одну в галузі культурології, іншу в галузі соціальної антропології.

«...моя освіта була і є "актуальною" в моєму житті не стільки буквально "знаннями", скільки навичками опрацьовувати інформацію,

кругозором, колом спілкування, мережею контактів», - ділиться один з опитуваних.

Це яскравий приклад, коли людина не просто отримує інформацію і використовує її, а і формує світогляд, критичне мислення.

Інший опитуваний коротко, але зрозуміло висловився, - *«звісно»*.

Обидва опитувані вважають, що тема війни не має бути основним вектором у творенні кіно, адже *«цього мало для повноцінного розвитку»*, хоч це про *«близьке та важливе»*.

Один з опитуваних висловився проти поняття жанрів в трендах - *«скоріше теми. Жанр — це про спосіб розповісти певну історію»*

Інший опитуваний висловив радість від того, що прийшла «мода» на українські фільми, які спираються на архівні матеріали.

Читаючи відповіді, ми можемо зробити висновок, що в кінематографі важлива не стільки мода, скільки форма подачі.

Наступне питання стосувалося загалом жанрів до 2022 року, коли тема війни ще не була настільки актуальна. Один з опитуваних вагався під час відповіді, так як це доволі загальне питання і стосується інших митців, а висловлюватися за інших не вважає коректним. Але можна відмітити, що знімали багато історії людей, пов'язаних із вторгненням Росії ще до великої війни. Інший опитуваний повторив свою відповідь на минуле питання.

Можна узагальнити це думкою, що режисери орієнтувалися не на моду, а на важливість теми на даний момент.

Ось як можна оформити відповідь на останнє питання — із збереженням стилю респондентів, аналітичного тону та легкого емоційного акценту наприкінці:

На запитання про прогнози на український кінематограф через 10 років опитувані відповідали неоднозначно і уникали прогнозів через непередбачуваність майбутнього.

«... аби уявити наше кіно через 10 років, варто спробувати передбачити багато факторів: політичні, розвиток технологій, а також можна порівняти із схожими ситуаціями в історії».

Не дивлячись на неточність відповідей, обидва опитуваних вірять у світел майбутнє вітчизняного кіно.

Висновок до розділу 3.

Після отримання Україною Незалежності, вітчизняне кіно потрохи почало відходити від радянських звичок і почало набувати власноукраїнського характеру. Не дивлячись на брак фінансування, відсутність підтримки з боку держави, з 2000х років кінематограф почав активно розвиватися. Його слава не обмежувалася кордонами України, а пішла далі. Особливо багато вітчизняних фільмів почало з'являтися на міжнародних кінофестивалях закордоном після 2010 року. Фільми показували в Каннах, Берліні, Стокгольмі та інших містах.

Найяскравіші приклади успішних у світі фільмів - це «Поводир», «Памфір» та, звичайно ж, «20 днів у Маріуполі». Останній став першим в історії України фільмом, який отримав премію «Оскар». Кожна з цих робіт демонструє рівень майстерності, таланту і наполегливості наших режисерів, а також показує наскільки іноземці цікавляться темою війни. Фільми такого рівня є важливим елементом голосу та просування національної ідентичності.

Тема війни завжди є в фільмах останнього десятиліття. Починаючи з Революції гідності українські режисери, оператори, фотографи фіксували важливі для історії України події. Завдяки їх небезпечній роботі українці мають унікальних архів кадрів, який ми зможемо берегти і передавати наступним поколінням. Хочеться відмітити фільми «Зима, що нас змінила», «Невидимий батальйон», «Добровольці Божої чоти».

Не дивлячись на складну ситуацію з фінансуванням, наше кіно ще частіше з'являється на світових екранах. І це величезне нагадування нам, наскільки цінне кіно створюється в Україні. Такі фільми це не просто відео

про війну. Це досвід тисяч українців, це проблематика повсякденного життя українців.

Сучасне покоління режисерів – це новий етап в культурі українського кіно. Їх фільми мають нові погляди на життя, адже вони ніколи не відчували тиску суспільства. В їх стрічках багато роздумів, творчості, війни, національної ідентичності та болю. Вони не бояться експериментів зі стилями, поєднують документалістику і художні напрями, анімаційне кіно і важкі теми. Бачення не має меж.

Свою кваліфікаційну роботу я доповнила особистим дослідженням. Я взяла інтерв'ю з представниками нового покоління режисерів. Я можу зробити висновок, що їх бачення світу значно ширше за минулі покоління. Оцінюючи їх відповіді, я зрозуміла, що в них дуже багато креативу, думок і найголовніше – війна це не єдиний вектор, за яким треба рухатися.

Сучасні режисери беруть до уваги дані з архівів, цікавляться соціальними проблемами та говорять про те, що зараз актуально. Митці є голосами суспільства. Хоч вони і не забігають наперед, але все одно вірять, що у нашого кінематографу є позитивне майбутнє і безмежний потенціал.

ВИСНОВКИ

Український кінематограф – це вагома частина культурної історії України, а також це спосіб зберігати пам'ять минулого. Ми розглядали часові межі від другої половини XX століття до першої половини XXI століття, тобто до сьогоднішнього дня. Дуже добре видно як змінився контекст, в якому існував кінематограф. Раніше це були заборони, цензура, покарання, пошук національної ідентичності та справжні війни.

Шлях кіно завжди був нелегким. Треба було боротися за свободу висловлення та візуалізації.

Часи після Другої світової війни були перенасичені радянським контролем та цензурою. Партія використовувала кіномистецтво як спосіб пропаганди соціалістичного реалізму. У фільмах мала бути показана виключно правильна радянська ідеологія з героями та працьовитими громадянами.

Проте, обходячи всі заборони і контроль, українські режисери могли створювати фільми сповнені антирадянських сенсів. Цензура не справлялась із забороною в кіно, тому що в стрічках використовували символи, образи, проводили ледь помітні паралелі.

У своїй кваліфікаційній роботі ми розкрили персоналії тільки трьох видатних режисерів того часу: Олександра Довженка, Юрія Іллєнка та Сергія Параджанова. Імен значно більше і кожен з них зробив свій невичерпний внесок в становлення українського кінематографу. Їх фільми цінувалися не тільки в Україні, а і закордоном. Стрічки залишилися назавжди в історії світового кінематографу, а деякі і досі вважаються класикою кіно.

Після розпаду СРСР відкрилися нові простори для розвитку кіно. Звичайно, було важко починати все спочатку. Пошук національної ідентичності, брак підтримки від держави, не розуміння, куди йти далі. Кіностудії почали закриватися, бюджети скоротились, виробництво кінофільмів стало.

Зміни прийшли з ухваленням Закону України «Про кінематограф» 1998 року. Все він не вирішив, але нарешті зрушив з місця українське кіно.

З цього моменту особливий розвиток починається у короткометражного кіно. Воно доступне, з ним легко експериментувати і можна не боятися висловлюватися чесно. Потрохи короткий метр перероджується у повнометражне кіно, а згодом і в документальне кіно, яке після 2014 року набирає нових обертів і стає домінуючим над усіма стилями українського кіномистецтва. Спочатку була Революція гідності, потім Донбас і Крим, повномасштабне вторгнення. Багато режисерів створили стрічки, в яких зафіксовано події минулого десятиріччя.

Хочеться приділити особливу увагу кіно минулого десятиріччя, адже ці роки запам'яталися нам, як часи, коли українське кіно стабільно почало з'являтися на масштабних міжнародних кінофестивалях в провідних країнах світу. Багато стрічок були номіновані на «Оскар», отримували призи глядацьких симпатій, перемагали у номінаціях. Хочеться відмітити стрічку «20 днів у Маріуполі», адже це перший фільм в українському кінематографі, який отримав премію «Оскар». Ми отримали можливість говорити на весь світ і кордони країни не обмежували нас.

Наразі більшість прогресу кіно лежить на плечах молодих режисерів. В їх пам'яті не залишилося тиску або репресій за прояви себе в кіномистецтві, вони сучасні, активні і креативні. Вони формують нову ланку в українському кіно. Вони надихаються минулим, теперішнім і майже не заглядають у майбутнє. Артхаус, драма, документалістика, анімація – це все зараз наша буденність. З'явилася свобода, щоб проявити себе.

Досліджуючи інформацію для своєї кваліфікаційної роботи, ми побачили різницю в часі, ідеології та рівні творчої майстерності. Можу сказати, що вивчати кіно – це як вивчати історію України. В кіно і навколо нього можна побачити багато болю, страждань і надії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Енциклопедія сучасної України URL: <https://esu.com.ua/article-6942>
2. Конівіцька Т. «Історія кіно». Навчальний посібник для студентів всіх спеціальностей. 2024. С. 103 URL: https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/15123/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%96%D0%B2%D1%96%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D0%BA%D1%96%D0%BD%D0%BE_%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA.pdf
3. Роміцин А.А. «Українське радянське кіномистецтво 1941–1954». 1959. С. 97. URL: <https://xp4stm90bvzr.frontroute.org/s11/7/2/1/4/0/72140.pdf>
4. Полтавська обласна бібліотека для юнацтва. «Олександр Довженко: трагічне життя і титанічна праця». URL: https://libgonchar.org/index.php?option=com_content&view=article&id=250%3A2014-09-04-12-08-55&catid=209&lang=uk
5. Олександр Довженко: життя та кохання Гомера URL: <https://tykyiv.com/istoriyi/kiyivska-adresa-oleksandr-dovzhenko/>
6. Портал. Юрій Іллєнко URL: <https://portalhistoryua.com/personality/yurij-illyenko/>
7. Симоненко Є., Бут О. «Сергій Параджанов: особистість проти системи». С. 59–62. URL: [file:///C:/Users/user/Downloads/11205-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-22255-1-10-20211111%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/11205-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-22255-1-10-20211111%20(3).pdf)
8. Кінематограф і перешкоди – заборонені фільми. URL: <http://ua.cultural-opposition.eu/high-school/film/>
9. Каганов Ю.О. Кіно та програмування архетипів «радянської людини» (1953 – 1991): українська версія С. 63 URL: <241-Article Text-303-1-10-20200121.pdf>

10. Кінематограф першого десятиліття незалежності URL:
<https://we.org.ua/kultura/ukrayinskyj-kinemotograf-pershogo-desyatylittya-nezalezhnosti/>
11. Український кінематограф URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%BA%D1%96%D0%BD%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84
12. Циба Г. Пошуки національної ідентичності та історичної правди в українському кіно доби перебудови (1986–1991) С. 224-225, 226-231 URL:
file:///C:/Users/user/Downloads/Mist_2014_10_18.pdf
13. Струкова М.В. Українське короткометражне кіно: сучасний стан і перспективи С. 94-96, 98 URL: <https://isp.pano.pl.ua/article/view/297213/291212>
14. Кращі українські фільми, які здобули міжнародні відзнаки URL:
<https://www.kyivpost.com/uk/post/29511>
15. С. 52-53 URL: file:///C:/Users/user/Downloads/Rosijsko-ukrainska_vijna_ak_tematicna_dominanta_v_.pdf
16. Минуле та майбутнє українського документального кіно URL:
<https://www.ukrainer.net/dokumentalne-kino/>
17. 10 молодих українських режисерів і режисерок, за якими варто стежити вже зараз URL: <https://suspilne.media/amp/culture/983573-10-molodih-ukrainskih-reziseriv-i-reziserok-za-akimi-var-to-steziti-vze-zaraz>
18. Державне агентство з питань кіно. Каталог фільмів URL:
<https://usfa.gov.ua/movie-catalog/podvyg-rozvidnyka-i9164>
19. Вікіпедія. «Україна в огні» URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0_%D0%B2_%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D1%96
20. Вікіпедія. «Мічурін» URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D1%87%D1%83%D1%80%D1%96%D0%BD_%28%D1%84%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BC%29

21. Сайт для перегляду фільмів Кіноріум. «Зачарована Десна» URL:
<https://ua.kinorium.com/146228/>
22. Сайт для перегляду фільмів Кінорум. «Поема про море» URL:
<https://ua.kinorium.com/50061/>
23. Онлайн-кінотеатр Takflix. Земля» URL:
<https://takflix.com/uk/films/zemlya>
24. Вікіпедія. «Криниця для спраглих» URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8F_%D0%B4%D0%BB%D1%8F_%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D1%85
25. Кіно-театр. «Білий птах з чорною ознакою» URL: <https://kino-teatr.ua/uk/film-poster/bliy-ptah-z-chornoyu-oznakoyu-3130.phtml>
26. Вікіпедія. «Тіні забутих предків». Кіноафіша. Доступно з:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%96%D0%BD%D1%96_%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85_%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2_%28%D1%84%D1%96%D0%B%D1%8C%D0%BC%29
27. Вікіпедія. «Поводир». Доступно з:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%80_%28%D1%84%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BC,_2013%29
28. Вікіпедія. «Додому». Доступно з:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D1%83_%28%D1%84%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BC,_2019%29
29. Вікіпедія. «Носоріг». Доступно з:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B3_%28%D1%84%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BC%29
30. Вікіпедія. «Клондайк». Офіційний український постер. Доступно з:
<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D0%B4%29>

[D0%B0%D0%B9%D0%BA_%28%D1%84%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D0%BC,_2022%29](#)

31. Вікіпедія. «Памфір. Доступно з: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%BC%D1%84%D1%96%D1%80>

32. Вікіпедія. «Люксембург, Люксембург». Доступно з: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%8E%D0%BA%D1%81%D0%B5%D0%BC%D0%B1%D1%83%D1%80%D0%B3,_%D0%9B%D1%8E%D0%BA%D1%81%D0%B5%D0%BC%D0%B1%D1%83%D1%80%D0%B3

33. Вікіпедія. «20 днів у Маріуполі». Офіційний постер. Доступно з: https://uk.wikipedia.org/wiki/20_%D0%B4%D0%BD%D1%96%D0%B2_%D1%83_%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%83%D0%BF%D0%BE%D0%B%D1%96

34. Вікіпедія. «Зима, що нас змінила». Доступно з: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B8%D0%BC%D0%B0,_%D1%89%D0%BE_%D0%BD%D0%B0%D1%81_%D0%B7%D0%BC%D1%96%D0%B%D0%B8%D0%BB%D0%B0

35. Українські кінофільми DzygaMDB. «Невидимий батальйон». Постер до фільму. Доступно з: <https://dzygamdb.com/uk/films/279>

36. Вікіпедія. «Аліса в країні війни» Польський постер. Доступно з: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BB%D1%96%D1%81%D0%B0_%D0%B2_%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8

37. Українські кінофільми DzygaMDB. «Війна за свій рахунок». Доступно з: <https://dzygamdb.com/uk/films/1092>

38. Онлайн-кінотеатр Takflix. «Добровольці Божої чоти». Доступно з: <https://takflix.com/uk/films/dobrovoltsi-bozhoyi-choty>

39. Каталог кінофільмів. «Фортеця Маріуполь. Останній день на Азовсталі». Доступно з: <https://cub.red/card/tmdb/movie/978354-->

40. Вікіпедія «Мирні люди». Кіноафіша. Доступно з:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B8%D1%80%D0%BD%D1%96_%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8
41. Онлайн-кінотеатр Takflix. «Як це було». Кіноафіша. Доступно з:
<https://takflix.com/uk/films/asitwas>
42. Онлайн-кінотеатр Takflix. «Зарваниця». Кіноафіша. Доступно з:
<https://takflix.com/uk/films/zarvanytsya>
43. СМІ «Детектор медіа». «Уроки водіння». Кіноафіша. Доступно з:
<https://detector.media/infospace/article/233319/2024-10-11-ukrainskyy-film-uroky-vodinnya-vizme-uchast-u-mizhnarodnomu-konkursi-festyvalyu-pff-short-utallinni/>
44. Українські кінофільми DzygaMDB. «Запаморочення». Постер до фільму. Доступно з: <https://dzygamdb.com/uk/films/157>
45. Новин Укрінформ. «Тигр блукає поруч». Постер до фільму. Доступно з: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3525039-multifilm-tigr-blukae-poruc-vijsov-onlajn.html>
46. Новин Укрінформ. «Я померла в Ірпені». Постер до фільму. Доступно з: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3525039-multifilm-tigr-blukae-poruc-vijsov-onlajn.html>
47. Українські кінофільми DzygaMDB. «Німий». Постер до фільму. Доступно з: <https://dzygamdb.com/uk/films/1651>
48. Українські кінофільми DzygaMDB. «Під знаком якоря». Постер до фільму. Доступно з: <https://dzygamdb.com/uk/films/5992>
49. Вікіпедія. «Ля Палісіада». Кіноафіша. Доступно з:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%8F_%D0%9F%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%96%D0%B0%D0%B4%D0%B0
50. Онлайн-кінотеатр Kiniboomer. «Дім за склом». Кіноафіша. Доступно з: <https://kinoboomer.com.ua/dim-za-sklom>

ДОДАТКИ

Додаток 1

«Подвиг розвідника»

Укладено за: Державне агентство України з питань кіно. Доступно з:
<https://usfa.gov.ua/movie-catalog/podvyg-rozvidnyka-i9164>

Додаток 2

«Україна в огні»

Укладено за: Вікіпедія. «Україна в огні». Видання 1990 року Доступно з:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0_%D0%B2_%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D1%96

Додаток 3

«Мічурін»

Укладено за: Вікіпедія. «Мічурін». Кіноафіша. Доступно з:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D1%87%D1%83%D1%80%D1%96%D0%BD_%28%D1%84%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BC%29

Додаток 4

«Зачарована Десна»

Укладено за: Сайт для перегляду фільмів Кіноріум. «Зачарована Десна».
Кіноафіша 1964 року. Доступно з: <https://ua.kinorium.com/146228/>

Додаток 5

«Поема про море»

Укладено за: Сайт для перегляду фільмів Кінорум. «Поема про море».
Кіноафіша 1958 року. Доступно з: <https://ua.kinorium.com/50061/>

Додаток 6

«Земля»

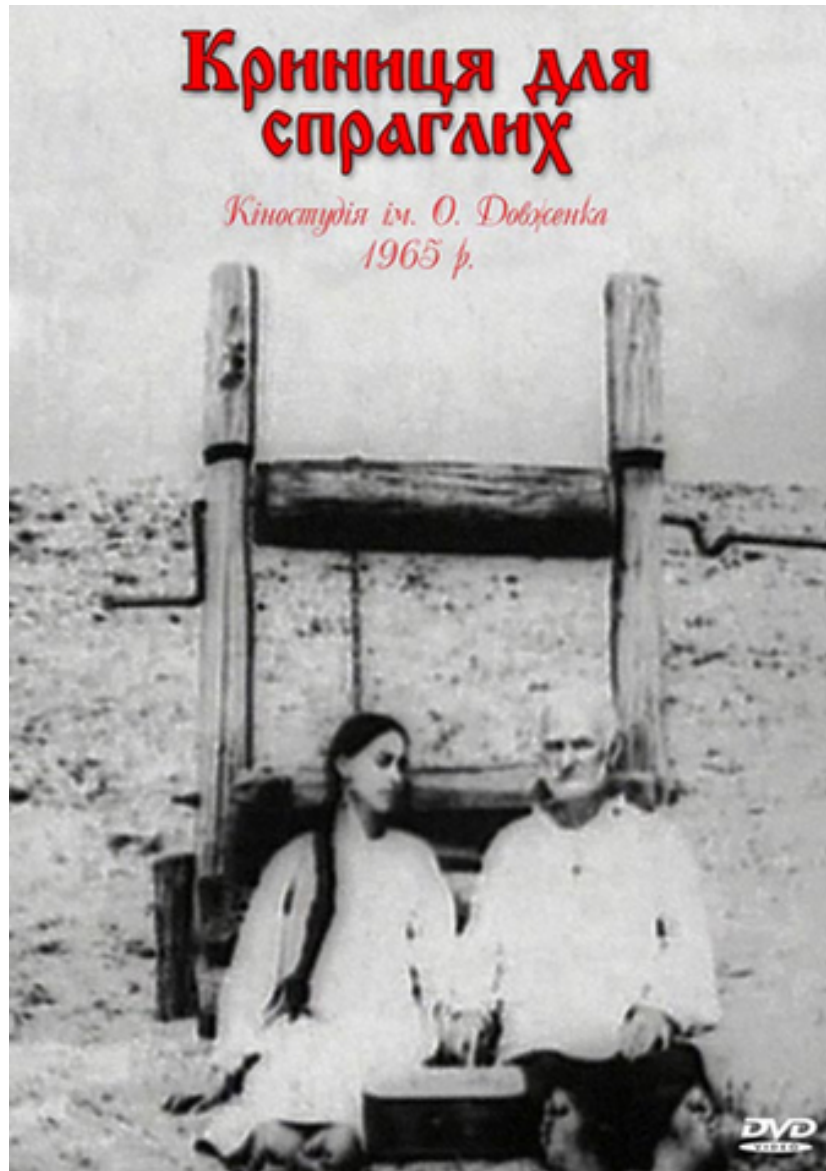

Укладено за: Онлайн-кінотеатр Takflix. Земля». Кіноафіша 1930 року.

Доступно з: <https://takflix.com/uk/films/zemlya>

Додаток 7

«Криниця для спраглих»

Укладено за: Вікіпедія. «Криниця для спраглих». Кіноафіша. Доступно з:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8F_%D0%B4%D0%BB%D1%8F_%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D1%85

Додаток 8

«Білий птах з чорною ознакою»

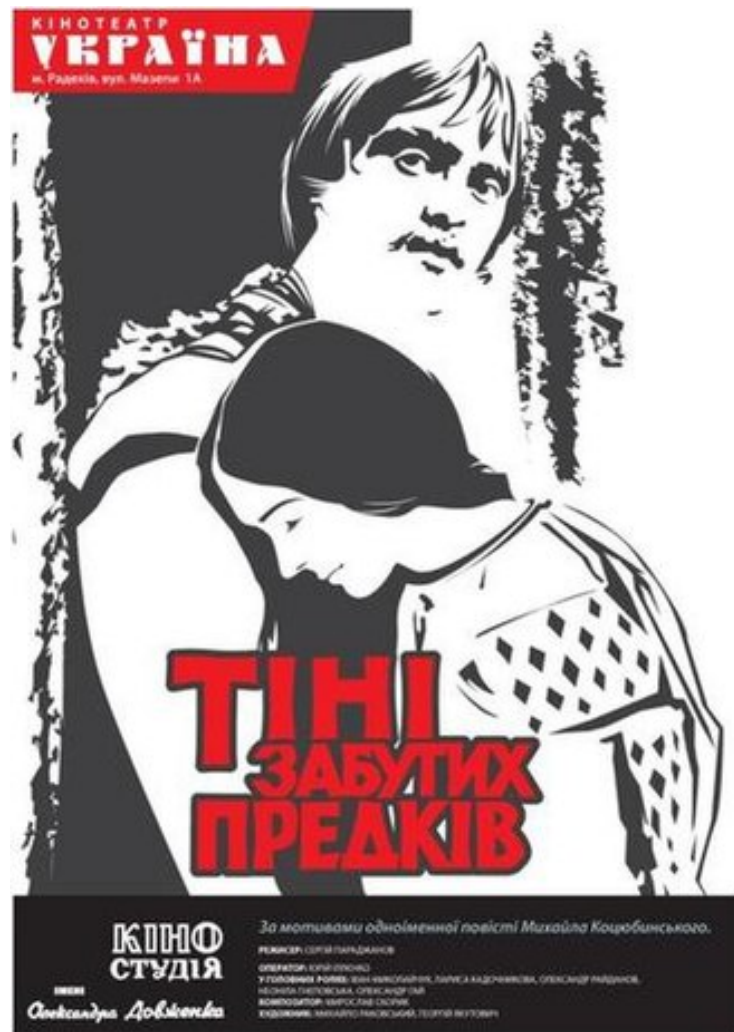

Укладено за: Кіно-театр. Постер до фільму «Білий птах з чорною ознакою».

Доступно з: <https://kino-teatr.ua/uk/film-poster/bliy-ptah-z-chornoyu-oznakoyu-3130.phtml>

Додаток 9

«Тіні забутих предків»

Укладено за: Вікіпедія. «Тіні забутих предків». Кіноафіша. Доступно з:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%96%D0%BD%D1%96_%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85_%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2_%28%D1%84%D1%96%D0%B%D1%8C%D0%BC%29

Додаток 10

«Поводир»

Укладено за: Вікіпедія. «Поводир». Кіноафіша. Доступно з:

[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%80_%28%D1%84%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BC,_2013%](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%80_%28%D1%84%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BC,_2013%29)

[29](#)

Додаток 11

«Додому»

Укладено за: Вікіпедія. «Додому». Український постер №1. Доступно з:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D1%83_%28%D1%84%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BC,_2019%29

Додаток 12

«Носоріг»

Укладено за: Вікіпедія. «Носоріг». Кіноафіша. Доступно з:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B3_%28%D1%84%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BC%29

Додаток 13

«Клондайк»

Укладено за: Вікіпедія. «Клондайк». Офіційний український постер. Доступно

з:

<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D0%B4%>

[D0%B0%D0%B9%D0%BA_%28%D1%84%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D0%BC,_2022%29](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%BC%D1%84%D1%8C%D0%BC,_2022%29)

Додаток 14

«Памфір»

Укладено за: Вікіпедія. «Памфір». Кіноафіша. Доступно з:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%BC%D1%84%D1%8C%D0%BC,_2022%29

Додаток 15

«Люксембург, Люксембург»

Укладено за: Вікіпедія. «Люксембург, Люксембург». Кіноафіша. Доступно з:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%8E%D0%BA%D1%81%D0%B5%D0%BC%D0%B1%D1%83%D1%80%D0%B3,_%D0%9B%D1%8E%D0%BA%D1%81%D0%B5%D0%BC%D0%B1%D1%83%D1%80%D0%B3

Додаток 16

«20 днів у Маріуполі»

Укладено за: Вікіпедія. «20 днів у Маріуполі». Офіційний постер. Доступно з:

https://uk.wikipedia.org/wiki/20_днів_у_Маріуполі

Додаток 17

«Зима, що нас змінила»

Укладено за: Вікіпедія. «Зима, що нас змінила». Кіноафіша. Доступно з:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B8%D0%BC%D0%B0,_%D1%89%D0%BE_%D0%BD%D0%B0%D1%81_%D0%B7%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B8%D0%BB%D0%B0

Додаток 18

«Невидимий батальйон»

Укладено за: Українські кінофільми DzygaMDB. «Невидимий батальйон».

Постер до фільму. Доступно з: <https://dzygamdb.com/uk/films/279>

Додаток 19

«Аліса в країні війни»

Укладено за: Вікіпедія. «Аліса в країні війни» Польський постер. Доступно з:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BB%D1%96%D1%81%D0%B0_%D0%B2_%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8

Додаток 20

«Війна за свій рахунок»

Укладено за: Українські кінофільми DzygaMDB. «Війна за свій рахунок».

Доступно з: <https://dzygamdb.com/uk/films/1092>

Додаток 21

«Добровольці Божої чоти»

Укладено за: Онлайн-кінотеатр Takflix. «Добровольці Божої чоти». Доступно з: <https://takflix.com/uk/films/dobrovoltsi-bozhoyi-choty>

Додаток 22

«Фортеця Маріуполь. Останній день за Азовсталі»

BABYLON'13 cinema of civil society

Укладено за: Каталог кінофільмів. «Фортеця Маріуполь. Останній день на Азовсталі». Доступно з: <https://cub.red/card/tmdb/movie/978354-->

Додаток 23

«Мирні люди»

Укладено за: Вікіпедія «Мирні люди». Кіноафіша. Доступно з:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B8%D1%80%D0%BD%D1%96_%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8

Додаток 24

«Як це було»

Укладено за: Онлайн-кінотеатр Takflix. «Як це було». Кіноафіша. Доступно з:
<https://takflix.com/uk/films/asitwas>

Додаток 25

«Зарваниця»

Укладено за: Онлайн-кінотеатр Takflix. «Зарваниця». Кіноафіша. Доступно з:
<https://takflix.com/uk/films/zarvanytsya>

Додаток 26

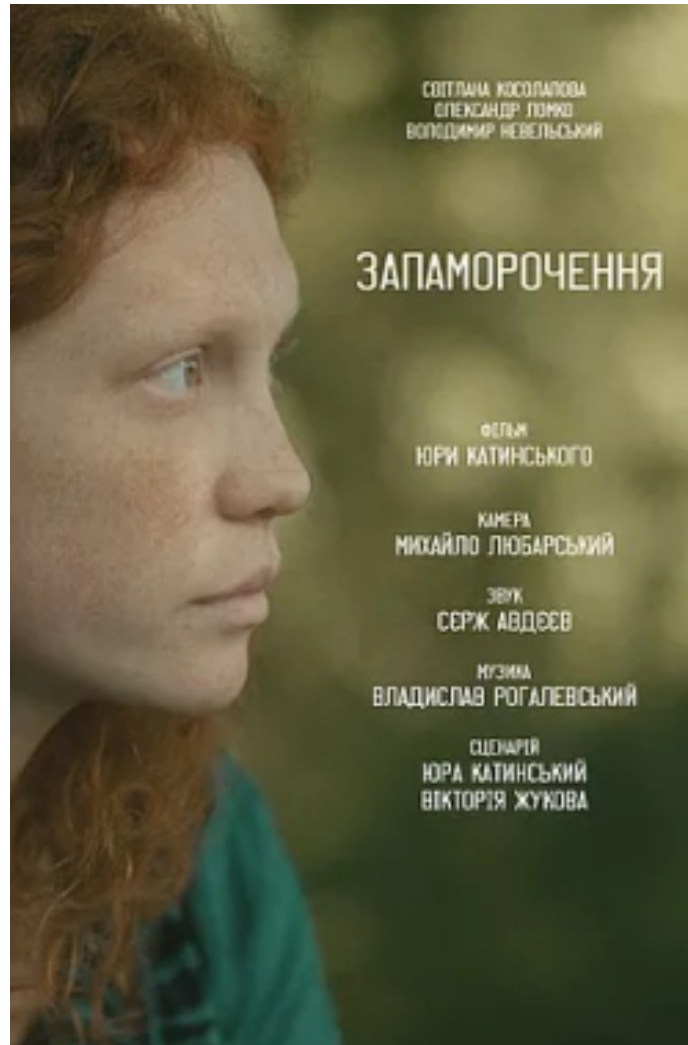
«Уроки водіння»

Укладено за: ЗМІ «Детектор медіа». «Уроки водіння». Кіноафіша. Доступно з:
<https://detector.media/infospace/article/233319/2024-10-11-ukrainskyy-film-uroky-vodinnya-vizme-uchast-u-mizhnarodnomu-konkursi-festyvalyu-pff-short-u-tallinni/>

Додаток 27

«Запаморочення»

Укладено за: Українські кінофільми DzugaMDB. «Запаморочення». Постер до фільму. Доступно з: <https://dzygamdb.com/uk/films/157>

Додаток 28

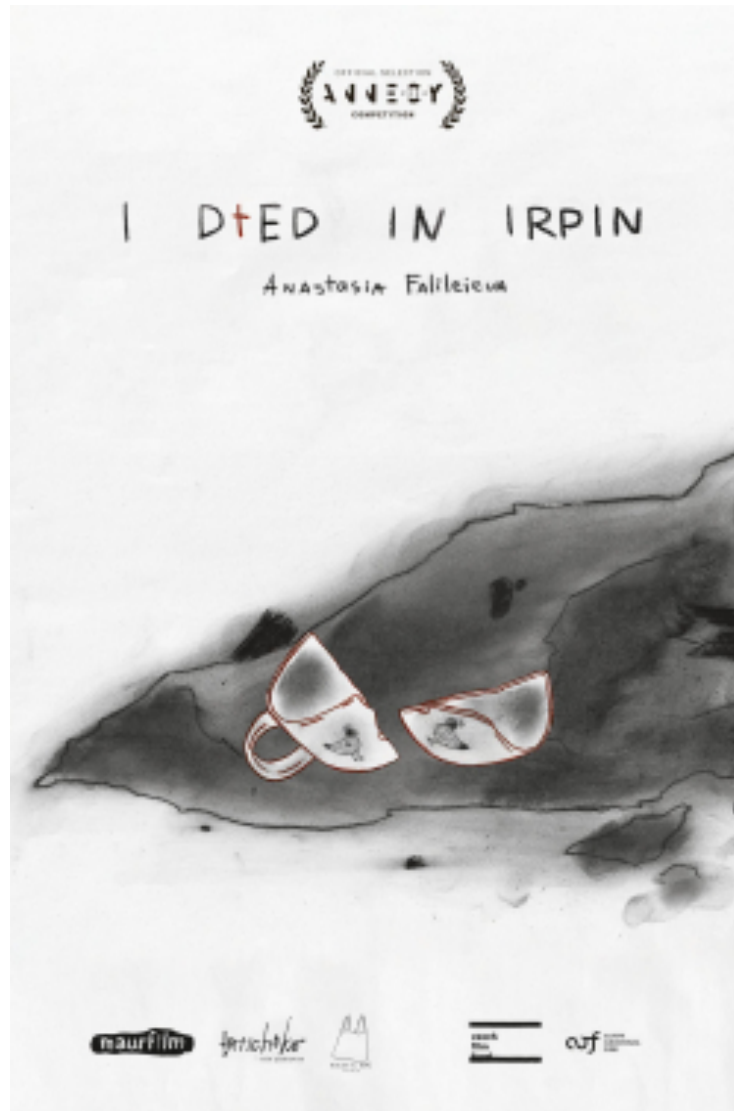
«Тигр блукає поруч»

Укладено за: Новин Укрінформ. «Тигр блукає поруч». Постер до фільму.

Доступно з: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3525039-multifilm-tigr-blukae-poruc-vijsov-onlajn.html>

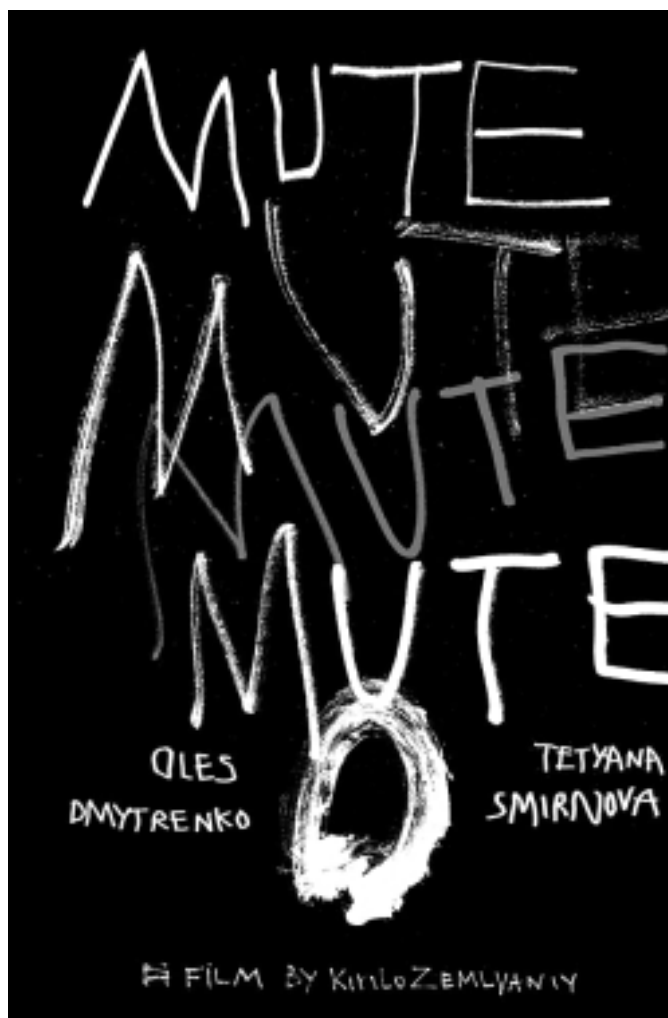
Додаток 29
«Я померла в Ірпені»

Укладено за: Новин Укрінформ. «Я померла в Ірпені». Постер до фільму.
 Доступно з: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3525039-multifilm-tigr-blukae-poruc-vijsov-onlajn.html>

Додаток 30

«Німий»

Укладено за: Українські кінофільми DzygaMDB. «Німий». Постер до фільму.

Доступно з: <https://dzygamdb.com/uk/films/1651>

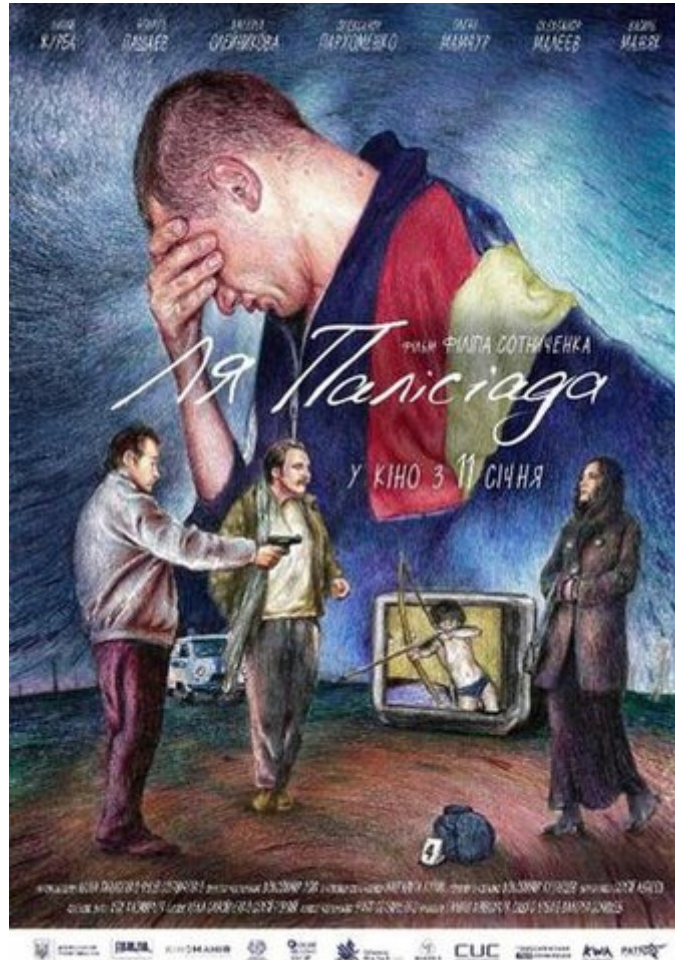
Додаток 31
«Під знаком якоря»

Укладено за: Українські кінофільми DzygaMDB. «Під знаком якоря». Постер до фільму. Доступно з: <https://dzygamdb.com/uk/films/5992>

Додаток 32

«Ля Палісіада»

Укладено за: Вікіпедія. «Ля Палісіада». Кіноафіша. Доступно з:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%8F_%D0%9F%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%96%D0%B0%D0%B4%D0%B0

Доступно з: <https://kinoboomer.com.ua/dim-za-sklom>